

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан факультету економіки та бізнесу

д.е.н. І.В. Колокольчикова
«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти»
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»

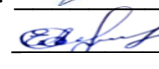
за ОНП Фінанси, банківська справа та страхування
кваліфікація: доктор філософії з фінансів, банківської справи, страхування
та фондового ринку

Форма навчання	Нормативні дані						Всього	
	Курс	Семестр	Самостійна робота, год.	Індивідуальні заняття, год.	Навчальна (виробнича, педагогічна) практика, год., кред., ECTS	Підсумковий контроль (форма, семестр)	годин	кредитів ECTS
Денна	2	3	-	-	педагогічна, 150	диф.залік, 3 сем.	150	5

Затверджено методичною комісією
факультету економіки та бізнесу

Голова Ю.Є. Вороніна
Протокол № 1
від «30» серпня 2024 р.

Розглянуто та схвалено на засіданні ка-
федри фінансів, обліку і оподаткування
Завідувач кафедри,
д.е.н., проф. О.О. Яцух
Протокол № 1
від «27» серпня 2024 р.

Розробники: д.е.н., проф. Н.В. Трусова
д.е.н., проф. О.О. Яцух
к.е.н., доц. В.Д. Цап

Запоріжжя, 2024

1. ОПИС ПРЕДМЕТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування (шифр і назва)		
Загальна кількість годин – 150 год.	Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (шифр і назва)	Курс	Семестр
Змістових модулів – 1		АСП 2-й	3-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 3,57 самостійна робота студента – 7,14	Ступінь вищої освіти: «Доктор філософії»	Вид занять	Кількість годин
		Практика	150
		Самостійна робота	100
		Індивідуальна робота	50
		Форма контролю: диференційований залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета програми педагогічної практики – є поглиблення та закріплення знань здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» з питань організації і форм здійснення навчального процесу, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці до занять, застосування активних методів викладання професійно-орієнтованих дисциплін передбачених освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Об'єктом педагогічної практики є навчальний процес підготовки фахівців зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа страхування та фондовий ринок» у Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного.

Предметом педагогічної практики виступають закономірності, прийоми, способи, методи та засоби науково-педагогічної діяльності при викладанні окремих дисциплін професійно-орієнтованого чи професійного циклу навчального плану

підготовки здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Основними завданнями педагогічної практики є:

формування у здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» цілісного уявлення про педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, зокрема, зміст навчальної, навчально-методичної та науково-методичної роботи, форми організації навчального процесу;

опанування основ науково-методичної і навчально-методичної роботи, в тому числі практичних навичок структуризації і перетворення наукового знання у навчальний матеріал; методів і прийомів проектування навчально-методичних матеріалів; навичок усного і письмового викладу предметного матеріалу; сучасних освітніх технологій;

формування умінь з визначення навчально-виховних цілей і завдань, вибору типу, виду зайняття, використання різних форм організації навчальної діяльності, контролю та оцінювання її ефективності;

набуття досвіду роботи з різними аудиторіями слухачів, використання різних способів активізації їх навчальної діяльності; досвіду професійної риторики, оцінки навчальної діяльності в закладах вищої освіти;

придбання навичок побудови ефективних форм спілкування зі здобувачами освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» у системі «здобувач-викладач» і професорсько-викладацьким колективом;

вивчення та набуття практичного досвіду проведення усіх форм організацій освітнього процесу і видів навчальних занять у закладах вищої освіти;

залучення здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» до науково-педагогічної діяльності профільної кафедри та зміцнення їх мотивації до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

У результаті проходження педагогічної практики у здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» повинні бути сформовані конструктивні, організаторські, комунікативні й дослідницькі вміння викладача закладу вищої освіти, які необхідні йому для забезпечення навчальної, методичної, виховної й дослідницької діяльності.

Процес проходження педагогічної практики скерований на формування у здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» наступних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність працювати автономно та відповідати за навчання інших.

ЗК 7. Здатність дотримуватись етики досліджень, правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність формувати науковий світогляд у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ФК 2. Здатність до формулювання наукових задач та розробки стратегій їх розв'язання з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу.

ФК 3. Здатність обирати методи, необхідні для досягнення поставленої мети дослідження.

ФК 4. Здатність до виконання наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

ФК 6. Здатність до використання теоретичного і методичного інструментарію та математичних методів в економіці та фінансах.

ФК 7. Здатність до застосування фундаментальних концепції фінансової науки, математичних методів в економіці та фінансах, механізмів грошово-кредитної, бюджетної політики, моделей регулювання бюджетної децентралізації, кредитного забезпечення підприємницького сектора та відродження його фінансового потенціалу, впровадження діджиталізації в банківській, страховій системах та фондового ринку.

ФК 8. Здатність до науково-педагогічної діяльності у галузі управління та адміністрування, самостійно формувати навчально-методичне забезпечення дисциплін професійно-орієнтованого чи професійного циклу для викладання у закладах вищої освіти.

Програмні результати навчання (РН):

РН2. Здійснювати повний та різносторонній пошук інформації, її систематизацію та аналіз.

РН3. Мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети.

РН4. Демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших.

РН 6. Демонструвати навички наукової комунікації, міжнародного співробітництва, представляти широкій науковій спільноті й громадськості наукові результати у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку державною й іноземними мовами в усній і письмовій формі.

РН7. Формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

РН8. Самостійно формулювати наукові задачі та розробляти стратегії їхнього розв'язання шляхом інтеграції знань різних наукових сфер із застосуванням системного підходу.

РН12. Застосовувати науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність навчального процесу.

РН13. Дотримуватись правил академічної доброчесності у наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

soft skills здатність аналітично мислити, уміння оцінити ситуацію та прийняти

рішення в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, чесність та відповідальність за точність та об'єктивність подання інформації.

Міждисциплінарні зв'язки з урахуванням структурно-логічної схеми ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування».

Перелік навчальних дисциплін, знання з яких потрібні для вивчення освітньої компоненти: «Сучасні методики викладання у вищій школі та педагогічна майстерність», «Методологія економічних досліджень», «Математичні методи в економіці та фінансах», «Грошово-кредитна політика та механізми фондового ринку», «Фінансова безпека країни», «Основи та прагматика бюджетної децентралізації», «Управління інноваційними цифровими технологіями в фінансово-економічному секторі».

Після проходження практики здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» мають **знати**:

основні форми організації і основи планування освітнього процесу у закладах вищої освіти;

дидактичні принципи проведення всіх видів навчальних занять у закладах вищої освіти;

документи, що регламентують і відображують зміст освіти у вищій школі; сучасні форми і методи здійснення освітнього процесу, скерованого на формування компетентностей здобувачів вищої освіти;

форми і методи контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти;

види навчально-методичного забезпечення освітнього процесу і вимоги до них.

Здобувачі мають **уміти**:

визначати мету і завдання різних видів навчальних занять, добирати відповідний зміст і застосовувати різні форми, методи і засоби освітньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти, враховуючи специфіку спеціальності та рівень освіти;

застосовувати сучасні освітні технології, зокрема, інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;

розробляти навчально-методичні матеріали до курсу, що викладається;

здійснювати контроль знань і умінь здобувачів вищої освіти.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» проводиться, зазвичай, на кафедрі фінансів, обліку та оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного відповідно до навчального плану програми аспірантури, календарного графіку навчального процесу. Здобувачі ступеня вищої освіти «Доктор філософії» мають право проходити педагогічну практику у відокремлених структурних підрозділах Таврійсько-

го державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (коледжах) з наступним поданням щоденника практики та відгуку від керівника практики з місця її проходження.

В окремих випадках, за письмовою заявою здобувача, практика може бути проведена на базі іншого закладу вищої освіти, що здійснює освітню діяльність за відповідним напрямом підготовки. Для цього, в термін не пізніше 2 місяців до початку практики необхідно надати на кафедру лист за підписом керівника організації про згоду прийняти для проходження практики здобувача ступеня вищої освіти «Доктор філософії» у встановлені навчальним планом терміни.

Керівником педагогічної практики здобувача ступеня вищої освіти «Доктор філософії» призначається викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, переважно науковий керівник здобувача. У перший день проходження практики здобувач разом з керівником розробляють Календарний графік проходження практики (Додаток 2). Керівник пояснює здобувачу порядок проведення практики. Фактичне виконання індивідуального завдання завіряється керівником практики.

З метою кращої підготовки до практики здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» повинен завчасно ознайомитися з програмою і змістом майбутніх робіт, вивчити необхідну літературу та отримати рекомендації з боку керівника практики. Після завершення практики здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» оформлює звіт з педагогічної практики, календарний графік проходження педагогічної практики, представляє відгук наукового керівника про проходження практики.

4. ТЕРМІНИ ПРОВЕДЕННЯ І ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Згідно з навчальним планом Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного педагогічна практика проводиться для аспірантів другого року навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Загальний обсяг практики становить 5 кредитів ЄКТС (150 годин у тому числі 50 годин аудиторного навантаження із них: 20 годин лекції та 30 годин практичних занять).

Термін проходження педагогічної практики становить 5 тижнів (2 тижні у жовтні та 3 тижні у листопаді).

Педагогічна практика передбачає виконання практикантом таких видів діяльності:

науково-методична робота (ознайомлення з нормативними документами, що визначають вимоги до підготовки й організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, навчальними планами підготовки фахівців та робочими програмами дисциплін, методичним та технічним забезпеченням викладання дисциплін на відповідній кафедрі, вивчення методичних матеріалів щодо здійснення контролю якості знань студентів тощо);

відвідування лекцій, семінарських і практичних занять, що проводяться провідними викладачами профільної кафедри;

самостійна навчально-методична робота під контролем наукового керівника

(підготовка до лекційних, семінарських (практичних) занять, що передбачає: розроблення плану, написання конспекту лекції та підготовку презентацій;

розроблення методичних вказівок та планів семінарських (практичних) занять з окремих тем;

складання тестових завдань для контролю знань та самостійної роботи для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» тощо);

навчальна аудиторна робота під контролем керівника (проведення лекцій, семінарських (практичних) занять зі здобувачами освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» з дисциплін кафедри фінансів, обліку та оподаткування);

навчальна позааудиторна робота (проведення разом з керівником консультацій з виконання курсових робіт та індивідуальних консультацій з навчальних дисциплін, перевірка контрольних завдань здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», участь в підготовці і проведенні наукових студентських конференцій, виховна робота серед студентів тощо).

Конкретні завдання, їх трудомісткість і терміни реалізації визначаються керівником практики здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» та відображаються в його Календарному графіку.

5. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ» ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» під час проходження педагогічної практики має право на відвідування занять провідних викладачів Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (за попереднім погодженням) з метою вивчення методики викладання та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом.

Здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» самостійно складає Календарний графік виконання індивідуального завдання проходження педагогічної практики та узгоджує його з керівником практики. Здобувач-практикант виконує всі види робіт, які передбачені програмою педагогічної практики, робить робочі записи під час проходження педагогічної практики та ретельно готується до кожного заняття.

Здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» має дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти та виконувати розпорядження адміністрації.

Здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», робота якого на практиці визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план. За рішенням наукового керівника зі згоди завідувача кафедри, здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії» може призначатися повторне проходження педагогічної практики.

6. ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Керівник педагогічної практики має виконувати такі види діяльності:

здійснювати загальне керівництво педагогічною практикою та забезпечу-

вати її чітку організацію, планування і облік результатів;

надавати здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії» допомогу у розробці індивідуального плану проходження педагогічної практики;

здійснювати підбір навчальних дисципліни та навчальних груп в якості бази для проведення педагогічної практики;

надавати здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії» консультації з питань змісту і планування навчальних занять;

відвідувати навчальні заняття та інші заходи, в яких бере участь здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» в період проходження педагогічної практики;

аналізувати та давати оцінку навчальним заняттям, які проводив здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії»;

перевіряти документацію, аналізувати звіт та давати відгук про підсумки проходження педагогічної практики.

7. ДОКУМЕНТАЦІЯ ТА СТРУКТУРА ЗВІТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

До документів педагогічної практики належать: наказ про практику; протоколи засідання кафедр, індивідуальні звіти здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» про проходження практики.

Наказ про практику є основним документом, що визначає терміни та порядок проходження практики, базові кафедри, базові навчальні заклади, керівників практики, порядок та термін здачі звітів про практику. Наказ про практику готується відділом аспірантури після узгодження з кафедрами. Згідно з наказом здобувачі ступеня вищої освіти «Доктор філософії» отримують направлення до визначеної бази практики. Протоколи відповідних рішень кафедри вміщують розподіл здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» між викладачами – керівниками практики, оперативний контроль за проходженням практики, результати обговорення та оцінки індивідуальних звітів практикантів. Індивідуальні звіти аспірантів є основним звітним документом. На основі усного та письмового звіту на засіданні кафедри затверджується загальна оцінка практики. Індивідуальний звіт містить: щоденник педагогічної практики; календарний графік проходження практики; витяг з протоколу засідання відповідної кафедри про затвердження звіту; конспект лекцій, що підготував здобувач-практикант; методичні розробки відповідних семінарських (практичних) занять; рукопис статті або тези за темою дисертаційного дослідження.

Здобувачі ступеня вищої освіти «Доктор філософії» мають право проходити педагогічну практику в інших закладах вищої освіти України, з наступним поданням звіту та розгорнутої характеристики від керівника з місця проходження практики.

Звіт та протокол засідання кафедри фінансів, обліку та оподаткування про затвердження звіту подаються здобувачами ступеня вищої освіти «Доктор філософії» до відділу аспірантури; зазначена документація зберігається в особовій справі аспіранта і розглядаються під час атестації.

Звіт повинен складатись зі вступу, основної частини, списку використаних

джерел та додатків. Основна частина містить 2 розділи: I – матеріали наукового дослідження з теми дисертації (наукова частина педагогічної практики). II – розроблене аспірантом навчально-методичне забезпечення обраної навчальної дисципліни, яка викладається на кафедрі фінансів, обліку і оподаткування.

Календарний графік проходження педагогічної практики наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Календарний графік проходження педагогічної практики

№ з/п	Назва робіт	Тижні проходження практики				
		1	2	3	4	5
1.	Складання календарного плану проходження педагогічної практики	1				
2.	Ознайомлення з нормативними документами, що регулюють права та обов'язки науково-педагогічних працівників у закладі вищої освіти	1	2			
3.	Ознайомлення з навчально-методичною документацією кафедри: освітніми, освітньо-науковими програмами, навчальним планом, робочими програмами та силабусами навчальних дисциплін, їх методичним забезпеченням, у т.ч. у Moodle.	1	2			
4.	Стажування (відвідування практичних та лекційних занять, перевірка самостійних робіт, виконання завдань викладача щодо підготовки до пари)	1	2			
5.	Розробка плану-конспекту навчальних занять (не менше двох), який повинен містити такі складові: тема заняття, мета заняття, методи навчання, план заняття, зміст заняття, результати навчання		2	3	4	5
6.	Підготовка методичних вказівок, збірників завдань під керівництвом викладача. Допомога в перевірці самостійних робіт (20-25 шт.). Допомога в перевірці модульного підсумкового контролю (20-25 шт.)			3	4	5
7.	Проведення навчальних занять (не менше трьох) з обов'язковою присутністю, як мінімум, одного викладача кафедри			3	4	5
8.	Публікація наукової статті у фахово-	1	2	3	4	5

	му виданні, написання тез доповідей на міжнародну (всеукраїнську) конференцію. Допомога в проведенні та виступ на конференції, методичному семінарі					
9.	Участь в захисті курсових робіт, практик тощо	1	2	3	4	
10.	Підготовка звіту про педагогічну практику					5

Захист звіту з педагогічної практики відбувається перед членами комісії кафедри фінансів, обліку та оподаткування, яка створюється за розпорядженням проректора з наукової роботи.

Процедура захисту звіту складається з доповіді здобувача ступеня вищої освіти «Доктор філософії» про виконану роботу в період практики (не більше 10 хвилин), відповідей на питання по суті доповіді, аналізу звітної документації та відгуку керівника практики. Результат захисту педагогічної практики на засіданні комісії заноситься до заліково-екзаменаційної відомості.

Якщо здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» працює викладачем в Університеті або іншому закладі вищої освіти, його педагогічна діяльність може бути зарахована кафедрою в якості педагогічної практики за умови надання довідки з місця роботи із зазначенням займаної посади та обсягу навчального навантаження.

Для забезпечення академічної мобільності здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» в програмах практики, які передбачають її проведення на базах закладів-партнерів (за укладеними договорами), визначається узгоджений із закладом партнером алгоритм її проведення, терміни і зміст, який відповідає програмам підготовки та академічної мобільності аспірантів.

Підсумки педагогічної практики обговорюються та затверджуються на засіданнях кафедри фінансів, обліку та оподаткування, а загальні підсумки – затверджуються на засіданні Вченої ради факультету економіки та бізнесу. Самостійна робота здобувача: вивчення розділів основної і допоміжної літератури, науково-пошукові, дослідницькі завдання.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація. За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Методи контролю знань та умінь здобувача при виконанні завдань педагогічної практики включають: поточний контроль роботи здобувача (співбесіда з проблемних питань в процесі роботи аспіранта за програмою педагогічної практики); консультування з окремих питань розроблення навчально-методичного комплексу на-

вчальної дисципліни, що визначена завданням педагогічної практики; підсумковий контроль (складання заліку, що передбачає захист звіту).

9. МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ» ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поточний контроль здійснюється керівником практики протягом проходження здобувачем ступеня вищої освіти «Доктор філософії» педагогічної практики шляхом оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять. Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності здобувача-практиканта протягом конкретного періоду.

Загальна форма звітності з практичної підготовки здобувача – це подання та захист письмового звіту з практики.

Письмовий звіт разом з іншими документами (щоденником тощо), подається на рецензування керівникові практики від кафедри.

Оформлений за всіма зазначеними вимогами звіт з педагогічної практики приймається викладачем-керівником практики в Університеті протягом 10 днів після її закінчення. Оцінка з практики вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і до індивідуального плану здобувача ступеня вищої освіти «Доктор філософії».

Підсумковий контроль з педагогічної практики відбувається у формі диференційованого заліку.

Здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який не виконав програму практики без поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених закладом вищої освіти. Студент, який повторно отримав незадовільну оцінку з педагогічної практики в комісії, відраховується з закладу вищої освіти.

10. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

На підставі Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про захист суспільної моралі», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), ухвалених Міністерською конференцією в Єревані 14-15 травня 2015 р., Проекту Закону України «Про академічну доброчесність» (протокол від 30.08.2022 №13(18)), Статуту Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, Кодексу честі ТДАТУ, Положення про організацію освітнього процесу в ТДАТУ, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ТДАТУ, Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату та інших нормативно-правових актів чинного законодавства України та нормативних актів ТДАТУ політика щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу в

ТДАТУ формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності з урахуванням норм «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу в Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного (ухвалено Вченою радою ТДАТУ від 26.09.2023, протокол №2 та Наказом ректора ТДАТУ від 28.09. 2023, № 94-ОД).

11. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Критеріями оцінювання роботи здобувачів-практикантів ступеня вищої освіти «Доктор філософії», є рівень набуття компетенцій з науково-методичної підготовки та здатності здійснювати просвітницьку та педагогічну діяльність.

Рівень науково-методичної підготовки визначається: рівнем фахових знань і методики викладання фахових дисциплін; знаннями нормативно-правових актів та службової документації, умінням працювати з науковими першоджерелами для вирішення завдань практики; умінням вибору змісту, форм і методів роботи зі студентами; умінням оформлювати методичні розробки занять і виховних заходів відповідно до дидактичних вимог; умінням здійснювати самоаналіз (власної педагогічної діяльності) та аналіз роботи колег.

Рівень сформованості системи професійно-педагогічних умінь і якостей викладацько-педагогічної діяльності здобувача-практиканта ступеня вищої освіти «Доктор філософії» визначається: рівнем відповідності лекційних, практичних (семінарських) занять сучасним дидактичним вимогам до них у закладах вищої освіти; володінням методикою організації та проведення різних видів діяльності зі студентами; умінням творчо інтерпретувати та ефективно використовувати інноваційні педагогічні технології.

Керівник практики оцінює всі завдання, які виконує здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», у межах критеріїв оцінювання. Лекції та практичні заняття оцінюються як за змістом, так і за дотриманням методики викладання.

Захист практики оцінюється з членами комісії кафедри фінансів, обліку та оподаткування за критеріями, які враховують вичерпність, правильність і переконливість відповідей здобувача ступеня вищої освіти «Доктор філософії», якість оформлення звіту. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання усіх видів робіт.

12. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Диференційований залік за результатами проходження педагогічної практики та захисту звіту проводиться, виходячи з сумарної максимальної оцінки – 100 балів, з яких:

40 балів відповідає оцінці керівника від кафедри за таким алгоритмом: оцінка «відмінно» – 40 балів; оцінка «добре» – 30 балів; оцінка «задовільно» – 20 балів.

60 балів – це найбільша оцінка, яку може виставити комісія кафедри, за таким розподілом: 30 балів за якість виконання звіту про педагогічну практику, а саме: дотримання структури звіту та змісту кожного розділу – 5-7 балів; повнота і глибина аналізу та викладу навчально-методичного матеріалу з посиланнями на фактичну інформацію – 6-8 балів; обґрунтування методів викладання, обумовле-

них специфікою теми лекції (практичного заняття/семінару, лабораторної роботи) – 5-10 балів; дотримання вимог до оформлення звіту, зокрема, наявність посилань на використані джерела інформації – 3-5 балів.

При наявності недоліків у змісті, структурі або оформленні звіту про педагогічну практику, недостатньому рівні захисту звіту, недосконалому підборі інформації для навчальних занять тощо наведені вище бали зменшуються згідно з експертною оцінкою комісії, яка приймає звіти.

Переведення підсумкової оцінки академічної успішності в балах до показників за державною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та до шкали оцінювання, що прийнята в ECTS представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання проходження здобувачами виробничої практики

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
67-74	D	задовільно
60-66	E	
35-59	FX	незадовільно
1-34	F	

Підсумкова оцінка визначається залежно від кількості балів, яку здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії» може отримати за певні види робіт за шкалою ECTS:

Оцінку «відмінно»: від 90 до 100 балів, що відповідає оцінці «A» за шкалою ECTS виставляють здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який повністю виконав завдання, що передбачені цією програмою, отримав позитивні відгуки керівника педагогічної практики від університету, послідовно та логічно доповів про результати практики під час захисту, продемонстрував вміння чітко викладати власні думки, дав вичерпні аргументовані відповіді на всі запитання викладача-керівника практики.

Оцінку «добре»: 82-89 балів, що відповідає оцінці «B» за шкалою ECTS, 74-81 балів, що відповідає оцінці «C» за шкалою ECTS виставляють здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який повністю виконав завдання педагогічної практики, отримав позитивний висновок керівника практики з окремими несуттєвими зауваженнями, достатньо змістовно доповів про результати роботи під час захисту, в цілому аргументовано і без суттєвих помилок відповів на запитання викладача-керівника практики.

Оцінку «задовільно»: 67-74 балів, що відповідає оцінці «D» за шкалою ECTS, 60–66 балів, що відповідає оцінці «E» за шкалою ECTS виставляють здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який виконав звіт з педагогічної практики відповідно до вимог цієї програми, але з окремими недоліками, висвітленими у висновку керівника, доповів під час захисту про результати прохо-

дження практики без суттєвих порушень послідовності викладення матеріалу, неповно або недостатньо аргументовано відповів на запитання викладача-керівника практики, припустив окремі помилки у своїх відповідях.

Оцінку «незадовільно»: 35-59 балів, що відповідає оцінці «FX» за шкалою ECTS, 1-34 балів, що відповідає оцінці «F» за шкалою ECTS виставляють здобувачу ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який виконав звіт з педагогічної практики у неповному обсязі (не виконав окремі завдання, що передбачені цією програмою) або з суттєвими недоліками змісту та оформлення, про що зазначається у висновку керівника, невпевнено орієнтувався в змісті звіту під час його захисту, не зміг послідовно доповісти про результати практики, припустив грубі помилки у відповідях (або зовсім не відповів) на запитання викладача-керівника практики.

13. РЕКОМЕНДОВАНІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ

Законодавчі і нормативні документи

1. Закон України Про вищу освіту від 01.07.2014 р. № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України Про освіту від 05.09.2017 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Закон України Про освіту від 05.09.2017 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п/page>
5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
6. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009: 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
7. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003: 2010 ДК 003:2010 URL: <http://www.dk003.com>
8. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines-for-qa-in-the-eha-2015.pdf> (дата звернення 10.01.24).
9. International Standard Classification of Education (ISCED 2011): UNESCO Institute for Statistics. URL: <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced>
10. ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013): UNESCO Institute for Statistics. URL: <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf>.

11. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації. URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblennya_osv_program_2014_tempus-office.pdf
12. Національний освітній глосарій: вища освіта. URL: https://www.researchgate.net/publication/293632087_Nacionalnij_osvitnij_glosarij_vis_a_osvita#fullTextFileContent
13. EQF-LLL-European Qualifications Framework for Lifelong Learning. URL: <https://europa.eu/europass/system/files/2020-05/EQF-Studies2008-2012-EN.pdf>
14. ESG. URL: http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf (дата звернення 10.01.24).
15. Перелік галузей знань і спеціальностей. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.
16. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів. URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>
17. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf

Основна література

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи. К.: Кондор, 2008. 272 с.
2. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 384 с.
4. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб./ В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.
5. Зайченко І., Теслюк В., Каленський А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи: підручник, Київ, ЛПРА-К. 2018. 484с.
6. Казак І. О. Теорія і методика викладання в вищій школі. Конспект лекцій з навчальної дисципліни: навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с.
7. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
8. Каплінський. В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
9. Ортинський В., Ортинський І. Педагогіка вищої школи: підручник. Львів.: Львівська політехніка, 2017. 500 с.
10. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т. І. Туркот. К.: Кондор, 2011. 628с.
11. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: підручник, 3-є вид. К.: Каравела, 2011. 360 с.
12. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник К.: Центр учбової літератури, 2007. URL: http://dmeti.dp.ua/file/kdoczn_10892.pdf

Додаткова література

1. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2005. 252с.
2. Болонський процес: Документи/ Укладачі З.І. Тимошенко, А.М. Гrehов, Ю.А.Гамон, Ю.І. Полеха. К.: Вид.-во Європ. ун.-ту, 2004. 169 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. пос. / за ред. Р.С. Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Світ, 2004. 147 с.
6. Жорнова О. І. Організаційні засади управління вищим навчальним закладом: навч.-метод. посіб. К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2011.
7. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О.В. Малихін, І.Г.Павленко, О.О. Лаврентьєва, Г.І. Матукова. Кривий Ріг: КДПУ, 2010. 270 с.
8. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Київ: Освіта України, 2005. 278 с.
9. Основні засади розвитку вищої освіти в контексті Болонського процесу: Документи і матеріали / Упоряд. Степко М.Ф. та ін. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. 188 с.
10. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб./ Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич та ін. Київ: Вища школа, 2006. 606 с.
11. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І.А. Зязюна. К.: Вища школа, 2004. 422с.
12. Алескерова Ю. В. Страховий менеджмент: підручник / Ю.В. Алескерова, І.Ю. Салькова, Л.І. Федоришина. Вінниця: ВНАУ, 2019. 295 с.
13. Аранчій В.І., Чумак В.Д., Бражник Л.В. Фінанси підприємств: навч. Посібник. Полтава: РВ ПДАА, 2018. 350 с.
14. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-УІ. URL: <http://www.rada.gov.ua>
15. Бюджетний кодекс України від 08.07.2018 № 2456-VI. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
16. Бюджетна децентралізація та її вплив на фінансове забезпечення територіальних громад. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/9f690dbd00a5bff556897056d188f56d.pdf>
17. Бюджетна децентралізація та її вплив на фінансове забезпечення територіальних громад. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/9f690dbd00a5bff556897056d188f56d.pdf>
18. Василик О. Д. Державні фінанси України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.
19. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навчальний посібник / Н.І. Власюк Т.В. Мединська, М.І. Мельник. К.: Алерта, 2011. 328 с.

20. Європейська хартія місцевого самоврядування [переклад з англійської мови Є. Вишневецько-го]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
21. Жигалкевич, Ж. М. Цільові орієнтири розвитку квазіінтеграційних структур взаємодіючих підприємств: монографія. Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2020. 348 с.
22. Закон України "Про Митний тариф України" від 04.06.2020 № 674-IX
23. Закон України "Про валюту і валютні операції" від 21.06.2018 № 2473-VIII.
24. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 № 93/96-BP
25. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. №2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
26. Зверук Л. А., Дідковська Ю. С. Концептуальні основи організації системи ризик-менеджменту в банках. Бізнес Інформ. 2020. № 9. С. 238-245. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_9_0_238_245
27. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Горин В. та ін. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика; за заг. ред. О. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 280 с.
28. Кривов'язюк І.В. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. і переробл. Київ: Видавничий дім "Кондор", 2020. 396 с.
29. Коваль Я.С. Механізми державного регулювання антикризовим управлінням економічною безпекою банківських установ України: монографія. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2020. 200 с.
30. Ковальова О. М. Ідентифікація кваліфікуючих факторів впливу в контексті управління фінансовою стійкістю комерційного банку. Бізнес Інформ. 2021. № 7. С. 212-221. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-212-221>
31. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI (зі змінами та доповненнями).
32. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств» від 06.09.2006 №290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0290665-06#Text>
33. Наказ Державної податкової служби «Про затвердження Методики проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи» від 09.06.2023 р №444
34. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження Положення про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків» від 10.12.2013 р. № 779.
35. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження Порядку розстрочення» від 10.10.2013 р. № 574.
36. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів» від 09.12.2011 р. № 1588.

37. Наказ Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків" від 02.06.2015 р. № 524.
38. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 504 с.
39. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями)
40. Податкова система: Навчальний посібник / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап [та ін.]; за ред. С. В. Косторного. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 196 с.
41. Податкова система. Практикум: Навчальний посібник / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап [та ін.]; за ред. С. В. Косторного. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 448 с
42. Податковий менеджмент. Навчальний посібник. Купчак М. Я., Саміло А. В. Львів, 2020. 185 с.
43. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: затв. Постановою Правління НБУ від 17.09.2015 р. № 615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
44. Положення про організація системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Національного банку України; від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
45. Постанова Правління Національного Банку України «Про затвердження Положення про ліцензування та реєстрацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг» від 24.12.2021 № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-21#Text>
46. Постанова Правління Національного Банку України «Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 30.06.2022 № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0135500-22#Text>
47. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016р. №351. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
48. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
49. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
50. Постанова Національного банку України "Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України" від 02.01.2019 № 17.

51. Постанова Національного банку України "Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями" від 02.01.2019 № 2.
52. Постанова Національного банку України "Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей" від 02.01.2019 № 3
53. Постанова Національного банку України "Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті" від 02.01.2019 № 5.
54. Сокиринська І. Г. Журавльова Т.О., Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент. Навчальний посібник / І.Г. Сокиринська, Т.О. Журавльова, І.Г. Аберніхіна. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 300 с.
55. Страховий менеджмент: навч. посіб. / В. І. Аранчій, О. М. Остапенко, Т. М. Остапенко. Полтава: ПДАА, 2018. 252 с.
56. Страховий менеджмент: підручник / С.С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман; за наук. д.е.н., проф. С. С. Осадця. К.: КНЕУ, 2011. 333 с. 4. ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги». URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>
57. Трусова Н.В., Терновський В.О., Терещенко М.А. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навчальний посібник / Н.В. Трусова, В.О. Терновський, М.А. Терещенко. За ред. ред. Трусової Н.В. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 482 с.
58. Трусова Н.В. Стабілізація кредитно-інвестиційної діяльності банків / Н.В. Трусова, Н.Г. Виговська, О.С. Пристемський. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки). 2022. №1(45). С. 119-127.
59. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Яцух О.О., Цап В.Д., Захарова Н.Ю. та ін.]; за ред. О.О. Яцух. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 291 с.
60. Чала Н.Д. Бюджетна система: навч. посіб. /Н.Д.Чала, Л.В. Лазоренко. К.: Знання, 2010. 223 с.
61. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.
62. Шевченко Н. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник у схемах і таблицях / Наталія Шевченко, Степан Мельник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. - 224 с.
63. Яцух О.О., Захарова Н. Ю., Цап В.Д. Фінанси підприємства 2 навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2020. 697 с.
64. Яцух О.О., Цап В.Д. та ін. Від ідеї до власної справи: навчальний посібник. Мелітополь.: Видавництво, 2017, с. 250

Інформаційні ресурси Інтернет

1. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Державної податкової служби України. URL: <http://www.sts.gov.ua>
5. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
6. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>
7. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>

Міжнародні видання

1. Global Systemically Important Insurers: Updated Assessment. International Association of Insurance Supervisors. 2019. June 16. 24 p. URL: <http://www.iaisweb.org/page/supervisorymaterial/financial-stability-andmacroprudential-policy-and-surveillance//file/61179/updated-g-sii-assessment-methodology-16june-2019>.
2. Demirgüç-Kunt A., Feyen E., Levin R. The Evolving Importance of Banks and Securities Markets. *Working Paper*. URL: <http://www.nber.org/papers/w18004>
3. Dodd F. What Are Money Markets? *Finance & Development*. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/06/pdf/basics.pdf>
4. Fischer S. The Importance of Financial Markets in Economic Growth URL: <http://www.iie.com/fischer/pdf/fischer081103.pdf>
5. Goldstein M. En Evaluation of Proposal to Reform the International Financial Architecture. Monterey, California, 2018. 51 p.
6. Greenspan A. The Map and the Territory: Risk, Human Nature, and the Future of Forecasting. New York: Penguin Press, 2019. 400 p.
7. Stiglitz J. E. Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy. New York: W.W. Norton & Co., 2018. 361 p.
8. Taleb N.N. Antifragile: Things That Gain from Disorder. New York: Random House, 2017. 713 p.
9. Trusova N.V. Modeling of system factors of financial security of agricultural enterprises of Ukraine / N.V. Trusova, O.S. Prystemskyi, O.V. Hryvkiivska, Alina Zh. Sakun, Yurii Y. Kyrylov. *Regional Science Inquiry*. 2021. №13(1). P. 169-182.
10. Trusova N.V. The risks of payment systems of banking institutions of Ukraine / N.V. Trusova, O.V. Hryvkiivska, L.V. Melnyk, O.V. Gerasymova, M.A. Tereshchenko. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. №9(4). P. 637-652.
11. Trusova N.V. Ensuring security the movement of foreign direct investment: Ukraine and the EU economic relations / N.V. Trusova, T.A. Cherniavska, Yu.Ye. Kyrylov, V.H. Hranovska, S.V. Skrypnyk, L.V. Borovik. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*. 2021. №9(3). P. 901-920.
12. Trusova N.V. De-shadowization of tax gaps in the system-compositional models of state fiscal policy / N.V. Trusova, O.V. Hryvkiivska, N.V. Polishchuk, S.V.

Skrypnyk, I.F. Lobacheva, O.M. Kudyrko. Public Policy and Administration. 2021. №20(3). P. 443-453.

13. Trusova N.V. Credit-Investment Activity of Banks of the Ukraine: Financial Globalization, Risks, Stabilization // N.V. Trusova, L.V. Melnyk, Z.S. Shilo, O.S. Prystemskyi. Universal Journal of Accounting and Finance. 2021. №9 (3). P. 450-468.

14. Trusova N.V. Foreign-Economic Priorities of the Development of Investment Infrastructure of Agri-Food Production Entities / N.V. Trusova, I.V. Demchenko, N.M. Kotvytska, A.V. Hevchuk, D.V. Yeremenko, Yu. O. Prus. Scientific Horizons. 2021. №24(5). P.92-107.

15. Trusova N.V. Anti-Crisis Stability of Break-Even Development Potential and its Resource Support in Agribusiness / N.V. Trusova, N.V. Polishchuk, A.G. Sakun, O.S. Prystemskyi, R.V. Morozov. Scientific Horizons. 2021. № 24(6). P.62-80.

16. Trusova N.V. Monetary and Credit Policy: Regulatory Instruments the Security of the Banking Sector / N.V. Trusova, O.V. Hryvkiivska, N.V. Polishchuk, O.O. Prutska, N.Yu. Zakharova, O.P. Demchenko // Review of Economics and Finance. 2022. Vol. 20. P. 1222-1236.

17. Trusova N.V. Banking Innovations: Marketing Support in the Financial Market of Ukraine / N.V. Trusova, I.A. Chkan, N.G. Radchenko, I.Y. Yakusheva, N.N. Rubtsova // Economic Alternatives. 2023. № 2. P 384-408.

18. Trusova N.V. Cybersecurity of the Banking Sector in the Context of Digitalization of the World's Economy / N.V. Trusova, I.O. Chkan, N.M. Kondratska, N.Yu. Zakharova, S.O. Osypenko // The Banking Law Journal. 2023. Vol. 140. №9. P. 471-502.